رسول الله صلى الله عليه وسلم از راه «شجره» - مدينه را - به قصد مكه ترك می کرد و در بازگشت، از راه «معرَّس» وارد مدينه می شد. هنگام ورود به مكه از گردنه ی بالايی وارد می گشت و هنگام خروج، مكه را از گردنه ی پايينی ترک می کرد.

از عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روايت است كه رسول الله صلى الله عليه وسلم از راه «شجره» - مدينه را - به قصد مكه ترك می كرد و در بازگشت، از راه «معرَّس» وارد مدينه می شد. هنگام ورود به مكه از گردنه ی بالايی وارد می گشت و هنگام خروج، مكه را از گردنه ی پايينی ترک می كرد.
[صحيح است] [متفق عليه]

حديث عبدالله بن عمر رضی الله عنهما در موضوع استحباب تغيير مسير رفت و بازگشت در نماز عيد و جمعه و ساير عبادات می باشد. اما معنای تغيير مسير اين است كه برای انجام عبادتی از راهی رفته شود و به وقت بازگشت مسير ديگری انتخاب گردد؛ به عنوان مثال از سمت راست برود و از سمت چپ بازگردد؛ و اين مساله در مورد دو نماز عيد از رسول الله صلى الله عليه وسلم ثابت است؛ چنانكه جابر رضی الله عنه روايت می كند رسول الله صلى الله عليه وسلم در روز عيد، از يک مسير می رفت و از مسير ديگری بازمی گشت؛ و همين مساله در حديث مذكور نيز روشن است. اما اقوال علما در بيان حكمت اين تغيير مسير متنوع است كه مشهورترين آنها عبارتند از: 1- تا هر دو مسير در روز قيامت برای او گواهی دهند؛ چون زمين در روز قيامت بر خير و شری كه بر روی آن انجام شده شهادت می دهد؛ بنابراين چون از راهی رفته و از راهی بازگردد، هر دو راه در روز قيامت برای او شهادت می دهند كه نماز عيد را ادا كرده است. 2- جهت اظهار شعاير دينی مانند عيد؛ تا اينكه همه جای بازار از نمازگزاران پر شود؛ و چون عبادت گزاران در راه های مختلف شهر پراكنده شوند، اين خود سبب به نمايش آمدن يكی از شعاير الهی می شود؛ و نماز عيد نيز يكی از شعاير دين است؛ و دليل آن اين است كه: مردم امر شدند تا جهت ادای آن به سوی صحرا خارج شوند تا به اين وسيله اين عمل عبادی را به نمايش بگذارند و آن را علنی نمايند. 3- تغيير مسير به سبب رعايت حال فقيرانی است كه در بازارها حضور دارند؛ گاهی در مسيری كسانی هستند كه در مسير ديگر نيستند؛ و به اين ترتيب به همه آنها صدقه داده شود. اما ديدگاه نزديک تر به صواب - والله اعلم - اين است كه علت، اظهار شعاير الهی می باشد؛ تا اينكه نماز عيد به عنوان يكی از شعاير الهی با خروج مردم جهت برپايی آن از همه ی كوچه های شهر، به نمايش گذاشته شود. اما در باب حج چنانكه در حديث مذكور آمده است، رسول الله صلى الله عليه وسلم در ورود به مكه و خروج از آن، راه های مختلفی را انتخاب می كند؛ چنانكه از بالای مكه وارد می شد و از پايين آن خارج می گشت؛ همچنين در رفتن به عرفات و بازگشت از آن، دو راه مختلف را انتخاب می كرد. علما در اين زمينه نيز اختلاف كرده اند كه آيا رسول الله صلى الله عليه وسلم جهت تعبد چنين عمل كرده است يا اينكه راه آسان تر جهت ورود و خروج را انتخاب كرده است؟ زيرا راه ورودی و خروجی انتخابی ايشان، آسان ترين راه برای ورود و خروج بوده است. عده ای از علما كه معتقد به ديدگاه اول هستند می گويند: سنت اين است كه از بالای مكه وارد آن گردد و از پايين مكه از آن خارج شود؛ و سنت است كه از راهی به عرفات رفته و از راه ديگری بازگردد. و برخی از آنها می گويند: اين بر حسب آسان بودن مسير است؛ و ملاک راهی است كه برای رفت و آمد آسان تر باشد، فرقی نمی كند از بالا باشد يا پايين. به هر حال اگر برای حجاج و كسانی كه قصد عمره دارند، ميسر باشد كه از بالای مكه وارد شده و از پايين آن خارج شوند، كار خوبی است؛ در اين صورت اگر عبادت بوده باشد كه به پاداش آن دست يافتند و اگر عبادت نبوده باشد، زيانی ندارد؛ و اگر ميسر نباشد، همچون عصر و دوران ما، نبايد خود را به مشقت انداخت؛ چنانكه امروزه همه راه ها به يک مسير منتهی می شوند.

لجنة الدعوة الإلكترونية
EDC
E-Da'wah Committee

النجاة الخيرية
ALNAJAT CHARITY